de boelelaan 7
1083 hj amsterdam

t. 020 301 66 55
f. 020 301 66 50

www.ngnb.nl

ngnb advocaten

Op de werkzaamheden van NGNB Advocaten zijn de algemene voorwaarden van toepassing die zijn gedeponeerd ter griffie van de rechtbank te Amsterdam. Iedere aansprakelijkheid is beperkt tot het bedrag dat onze beroepsaansprakelijkheidsverzekering in het desbetreffende geval uitkeert

Rechtbank Amsterdam
Afdeling Publiekrecht
Teams bestuursrecht
Postbus 75850
1070 AW Amsterdam

Per fax vooruit: 088 – 361 03 25

uw referentie
AMS 19 / 139 WABOA
onze referentie
Namenmonument
datum
15 mei 2019

advocaat [redacted]
telefoon
mobiel
fax
e-mail [redacted]@ngnb.nl

Inzake: nadere memorie

Edelachtbaar college,

Op dinsdag 28 mei a.s. vindt de behandeling van het beroep ter zitting plaats in bovengenoemde zaak. Om de zitting te ontlasten, reageer ik hierdoor namens cliënten alvast schriftelijk op een aantal punten uit het verweerschrift d.d. 29 maart 2019 van het dagelijks bestuur en de reactie van het Nederlands Auschwitz Comité van diezelfde datum. Voor zover punten onbesproken worden gelaten, betekent dat niet dat cliënten daarmee instemmen.

Verder vragen cliënten in deze memorie (onder 3) uw aandacht voor nieuwe informatie over (de gevolgen van) het project, die blijkt uit stukken waarover zij pas recent de beschikking hebben verkregen (30 april 2019 resp. 7 mei 2019). Uit deze stukken blijkt dat het ontwerp van het Namenmonument vanwege de situering ervan boven en in de veiligheidszone van de metrotunnel tot bijzonderheden en risico's leidt die ten onrechte niet zijn meegenomen in de besluitvorming, in het bijzonder over de locatiekeuze.

Allereerst maak ik enkele algemene opmerkingen over en naar aanleiding van het verweerschrift.

1 Algemeen

In het verweerschrift wordt op verschillende plekken met nadruk gesteld dat er een zorgvuldige procedure heeft plaatsgevonden waarin steeds veel aandacht is besteed aan de belangen van omwonenden en die belangen steeds in ogenschouw zijn genomen (zie onder meer op p. 4, 5, 7 en 8). In algemene zin merkt de buurt[1] hierover op dat het vijf, tien of twintig keer *stellen* dat een procedure zorgvuldig is verlopen en belangen van omwonenden daarbij zijn afgewogen, die stelling nog niet waar doet zijn. Of de besluitvorming zorgvuldig is geweest, moet blijken uit de feiten en uit het besluit. In het gemotiveerd beroepschrift heeft de buurt onder verwijzing naar stukken en feiten onderbouwd dat zij gedurende de hele besluitvormingsprocedure feitelijk buiten spel is gezet en dat de belangen van omwonenden niet (althans niet wezenlijk) bij de totale besluitvorming over het Namenmonument zijn betrokken. Verweerder zet hier uitsluitend kale stellingen tegenover en soms zelfs verdraaiing van feiten.

> Zie bijvoorbeeld op p. 7, waar wederom ten onrechte wordt beweerd dat op de informatieavond van 31 mei 2016 "de plannen werden toegelicht en bewoners hun mening konden geven" en ook dat "die avond juist was bedoeld om de meningen en ideeën van bewoners (...) in beeld te brengen". Niets is minder waar; er konden vragen worden gesteld en reacties worden gegeven op het besluit van B&W om het Weesperstraatplantsoen *als locatie* aan te wijzen, maar dat was het dan ook. Er was nog géén ontwerp, dus wat 'de plannen' verder zouden inhouden was nog geheel onbekend. Toen één van de aanwezigen wensen ten aanzien van het ontwerp uitte ("transparant, licht, meer passend in de omgeving"), werd gezegd "dit is aan de opdrachtgever en de ontwerper". Of de gemeente de initiatiefnemer op de hoogte heeft gebracht van deze suggesties, zoals blijkens het verslag in het vooruitzicht werd gesteld (p. 3 van het verslag; productie 12 bij het bezwaarschrift),

---

[1] In het beroepschrift is voor deze aanduiding van cliënten gekozen, omdat deze aanduiding kort en kernachtig weergeeft hoe cliënten – zowel buurtorganisaties als individuele omwonenden – als groep het best kunnen worden aangeduid. Hiermee is niet bedoeld, zoals het NAC zich afvraagt (reactie onder 6.1.4), de suggestie te wekken dat de *voltallige* buurt tegen de verleende vergunningen opkomt. Wel gaat het om substantieel meer mensen dan 'een relatief kleine groep omwonenden'; kortheidshalve verwijs ik naar mijn brief aan de rechtbank van 30 januari 2019 met als bijlage de brief van 6 april 2018 inzake de statuten en feitelijke werkzaamheden van de vier organisaties namens wie het beroep mede is ingediend. Zoals in het beroepschrift al is beschreven, zijn in de juridische werkelijkheid alleen zij die in een straal van 250 meter rond de projectlocatie wonen ontvankelijk, wat de beroepsmogelijkheid van velen – bijvoorbeeld veel van de oorspronkelijke bezwaarmakers tegen de kapvergunning – beperkt. De stelling van het NAC dat veel omwonenden geen bezwaren hebben tegen de komst van het Namenmonument (reactie onder 6.1.4) is ongefundeerd c.q. niet gesubstantieerd. Voor wat het waard is: cliënten – betrokken buurt- en belangenorganisaties en hun vertegenwoordigers, actieve buurtbewoners – zijn de omwonenden die werkelijk gelukkig zijn met dit ontwerp op deze plek nog niet tegengekomen.

> mag gelet op het uiteindelijke ontwerp worden betwijfeld en blijkt in elk geval nergens uit.

De buurt gaat ervan uit dat uw rechtbank het verloop van de procedure op basis van het dossier beoordeelt en niet op basis van de beweringen van verweerder.

Op de uitvoerig onderbouwde argumentatie van de buurt over het ontbreken van inspraak (par. 4 van het beroepschrift) en de onevenredigheid van de belangenafweging (par. 6) gaat het verweerschrift vrijwel niet c.q. niet inhoudelijk in; hetzelfde geldt overigens voor het NAC. Vooral het negeren van de kritiek op de verrichte belangenafweging klemt, omdat hierin voor cliënten juist de kern ligt van het beroep. Wat er wel in het verweerschrift wordt opgemerkt in reactie op de beroepsgrond dat geen deugdelijke belangenafweging heeft plaatsgevonden, ervaart de buurt als bijzonder kwetsend. Blijkens het verweerschrift leest (de gemachtigde van) verweerder in het beroepschrift dat de buurt zou hebben betoogd "dat het niet evident is dat de realisatie van het Namenmonument een nationaal belang betreft", om vervolgens verontwaardigd te stellen dat dat gezien de verschrikkingen van de Holocaust een onbegrijpelijk standpunt is (verweerschrift p. 9). Iemand onjuist citeren en hem daarop vervolgens afrekenen, is een dubieuze argumentatietactiek. Wat in het verweerschrift als betoog van de buurt wordt gepresenteerd, is uitdrukkelijk niet het standpunt van de buurt, en het is gelet op alle processtukken van de buurt onbegrijpelijk en beschamend dat verweerder de woorden van de buurt zo verdraait en het beroep daardoor in een kwaad daglicht zet.

Met veel prudentie heeft de buurt haar beweegredenen voor het starten van deze procedure geschetst (par. 1 van het beroepschrift) en daarbij aangegeven dat de indieners van het beroep zich keren tegen *dit* ontwerp op *deze* locatie, niet tegen een namenmonument op zich en ook niet tegen een namenmonument in hun buurt. Het belang van *een* namenmonument wordt nergens ontkend en dat het belang van zo'n monument een nationaal belang kan betreffen, ligt zelfs mede ten grondslag aan de inhoudelijke bezwaren tegen de belangenafweging waarop het bestuur zich beroept: verweerder rechtvaardigt de vergunningverlening, alle afwijkingen van het bestemmingsplan en de inbreuken op de belangen van derden die daarvoor worden toegestaan immers door keer op keer te wijzen op het zwaarwegende belang van de realisatie van *dit* Namenmonument. Daarbij stelt verweerder naar de mening van de buurt ten onrechte het (nationale of zwaarwegende) belang van *een* namenmonument gelijk met het belang van dit ontwerp op deze plek. Zie uitvoerig par. 6 van het beroepschrift, in het bijzonder 6.2 en 6.4. Op deze kritiek op de belangenafweging wordt echter geen enkel inhoudelijk verweer gevoerd. De buurt vraagt zich af wat (de gemachtigde van) verweerder beweegt om deze beroepsgrond zo onzorgvuldig weer te geven in het verweerschrift. Heeft men het niet begrepen of wil men het niet begrijpen?

De buurt heeft, zoals uit het beroepschrift al moge blijken, de opstelling van het bestuur jegens de omwonenden in dit dossier als bijzonder afwerend ervaren. Dat is feitelijk al zo vanaf het begin, toen de uitgedachte en door de raad vastgestelde zorgvuldige procedure 'in twee fasen' zonder enige formele besluitvorming en kennisgeving opzij werd geschoven. De toon, de argumentatie en vooral de onwaarachtigheid waarmee verweerder de buurt nu op talrijke plekken in het verweerschrift benadert, ervaart de buurt als ongepast en het bestuur van de stad Amsterdam onwaardig. De indieners van het beroep worden in het verweerschrift ten onrechte weggezet als mensen die de verschrikkingen van de Holocaust en het belang van het herdenken daarvan bagatelliseren. Deze 'framing' vindt geen enkele grond in de inhoud of de toon van het ingediende beroep noch in de beweegredenen van cliënten. De buurt ervaart vooral deze insinuaties als bijzonder kwetsend en het zou verweerder sieren als deze onjuiste beweringen voor de zitting wordt teruggenomen.

Dat dit allemaal niet toevallig is, geen versprekingen zijn, maar dat dit – een aantal uitzonderingen daargelaten – in werkelijkheid de basishouding van de gemeente is, wordt helemaal duidelijk door hoe de gemeente de indieners van het beroep ook in de aanbestedingsprocedure, die een aantal kunstenaars en architecten is gestart, wegzet, namelijk als bewoners die het monument "niet in de buurt van hun woning" willen. Kern van het beroep zou zijn dat omwonenden "overlast vrezen van de aantrekkingskracht van het monument op toeristen". Zonder terughoudendheid kenschetst de gemeente de procedure tegen de omgevingsvergunningen daar als 'Nimby' (verweerschrift gemeente Amsterdam d.d. 2 mei 2019, **productie 50**; zie onder randnr. 5 en 45, 46 resp. 51). Dat is kennelijk hoe er op het stadhuis – het verweerschrift is van de hand van de huisadvocaat – tegen dit beroep wordt aangekeken. Nogmaals, dit doet geen recht aan de inhoud van het beroep en de beweegredenen van de buurt. Tegelijkertijd draagt deze onterechte framing wel bij – en misschien is dat zelfs de bedoeling? – aan negatieve beeldvorming, binnen en buiten de gemeente, over belanghebbenden die gewoon inhoudelijke en gemotiveerde bezwaren naar voren brengen.

Illustratief hierbij is de mail die de rijksbouwmeester op 8 mei jl. stuurde aan de heer [redacted]. [redacted] is één van de kunstenaars die al enige tijd een pleidooi houden voor een open, maatschappelijke discussie over de inpassing van een namenmonument in het Joods Cultureel Kwartier, welk pleidooi aansluit bij de kern van dit beroep. Hij schreef daarover een tekst, die hij per e-mail van 6 mei 2019 aan rijksbouwmeester [redacted] (met wie hij eerder een gesprek voerde) en mw. [redacted], directeur van de Dienst Ruimte en Duurzaamheid van de gemeente Amsterdam, stuurde (**productie 51**). De rijksbouwmeester schrijft in reactie daarop (**productie 52**[2]): "In mijn gesprek heb ik ook aangegeven dat gegeven het

[2] De rijksbouwmeester geeft aan dat hij een afschrift van zijn mail aan de burgemeester (en de staatssecretaris van VWS) heeft gestuurd. Aan zijn mail was de mail van [redacted] met

bijzondere karakter van dit initiatief, wat mij betreft juridische en procedurele overwegingen volkomen ondergeschikt zijn [onderstreping ABB] aan de waardigheid die we als generatie moeten kunnen opbrengen bij de totstandkoming van dit monument waarvan het belang niet overschat kan worden." De rijksbouwmeester heeft een publieke functie en functioneert binnen een overheidsstructuur, ook al is hij dan misschien 'onafhankelijk'. Hij doet deze uitspraken in functie, vanaf een e-mailadres van de rijksoverheid. Hij is misschien geen jurist, maar hij zou gelet op zijn functie behoren te weten dat hij hiermee over de schreef gaat. De boodschap die hij afgeeft, is in ieder geval helder: 'dit monument is zo belangrijk dat jullie geen rechtsbescherming verdienen en er geen plaats is voor juridische en procedurele argumenten, ook al zouden die terecht zijn'.

Zó wordt dus kennelijk vanuit de overheid naar dit beroep gekeken. Men neemt niet alleen niet eens de moeite om de argumenten tot zich te nemen, om te lezen en te luisteren. Argumenten die mogelijk hout snijden, worden bovendien verdraaid om de indieners ervan in een kwaad daglicht te kunnen stellen. Zo ook in deze mail, waarin de rijksbouwmeester schrijft het indienen van een alternatief plan ongepast te vinden en [redacted] beschuldigt van het promoten van een eigen idee. Waarom die aanval, waarom die toon? Er wórdt namelijk helemaal geen alternatief plan ingediend, zie p. 3 van de mail van [redacted] alsmede het meegestuurde pleidooi.

Ik wil met deze voorbeelden nogmaals de aandacht van uw rechtbank vragen voor het krachtenveld waarbinnen deze procedure zich afspeelt en waarover in het beroepschrift (p. 80-85) al het nodige is gezegd.

2 Het locatiekeuzebesluit als onderdeel van de besluitvorming

Volgens verweerder is het locatiekeuzebesluit onderdeel van het politieke besluitvormingsproces, dat geen deel uitmaakt van het omgevingsrechtelijke toetsingskader voor een omgevingsvergunning (p. 7 en p. 12). In het beroepschrift is op p. 34 aangevoerd dat met deze – ook in bezwaar al ingenomen – stelling ten onrechte voorbij wordt gegaan aan de 'ruimtelijke component' van het locatiekeuzebesluit en dat het locatiekeuzebesluit, omdat dat constitutief is voor de realisatie van het Namenmonument en omdat het niet zelfstandig vatbaar is voor bezwaar en beroep, moet kunnen worden meegenomen in deze procedure. Verweerder weerlegt deze argumenten niet, want stelt alleen en onderbouwt niet *waarom* het locatiekeuzebesluit geen rol zou moeten spelen bij de beoordeling van de rechtmatigheid van de verleende vergunningen. Het in beroep aangevoerde is in zoverre niet weerlegd.

---

bijlage niet aangehecht, waardoor iedere context ontbreekt en – wederom – een vals beeld wordt geschapen. Die context wordt hier wel gegeven. De lezer oordele zelf.

Wel verdedigt verweerder het locatiekeuzebesluit (verweerschrift onder 4.3, p. 12 e.v.). In reactie op enkele punten van deze verdediging brengt de buurt het volgende naar voren:

- er wordt gesteld dat 'uitgebreid' locatieonderzoek is uitgevoerd. Dat is onjuist (en ook hier geldt: het enkele stellen dat iets uitgebreid is geweest, máákt het niet uitgebreid). Er heeft slechts een oppervlakkige 'scoring op hoofdlijnen' plaatsgevonden op een zogenoemde 'korte' schaal van drie (+ / o / -; zie par. 4.2 van het Locatieadvies van RHK d.d. 23 maart 2016). Zie uitgebreid het beroepschrift p. 39 en het bezwaarschrift, p. 16. Het was de bedoeling dat op basis van deze eerste scoring kansrijke locaties zouden worden geïdentificeerd die vervolgens meer gedetailleerd zouden worden onderzocht. Dat laatste is uitsluitend voor de Weesperstraatstrook gebeurd (het Haalbaarheidsonderzoek), waardoor een werkelijke – en diepgaander – vergelijking van kansrijke locaties niet heeft plaatsgevonden.

- volgens verweerder (p. 13) voldeden slechts twee van de onderzochte locaties aan de vier doelcriteria, te weten de Weesperstraat en het J.D. Meijerplein, en was laatstgenoemde locatie minder geschikt vanwege technische haalbaarheid, de effecten op de (sociale) veiligheid en de aanwezigheid van de Dokwerker. Verweerder gaat er om te beginnen aan voorbij dat geen eis was dat in alle opzichten optimaal aan de doelcriteria zou moeten worden voldaan; ook de doelcriteria moesten gewoon worden gescoord (en kregen met hun driemaal zwaardere gewicht toch al het overwicht). Het J.D. Meijerplein zou technisch minder goed haalbaar zijn. Waarom dat zo is, zegt verweerder niet, maar in het locatieadvies staat hierover (p. 27): "Aan de zuidzijde ligt onder het plein een betonnen bergbezinkbassin, waarvan een onderdeel als een bordes boven het plein uitsteekt. In dit deel van het plein zou, tussen de bomen en deels op het dak van het ondergrondse bassin, een monument gerealiseerd kunnen worden, maar dat zal technisch een gecompliceerde ingreep zijn." Gecompliceerder dan een monument boven de metrobuis? Er zijn redenen om aan te nemen dat de onverwachte stijging van de bouwkosten (met zo'n 6 miljoen euro) mede het gevolg is van extra kosten om constructieve obstakels als gevolg van de realisatie van het gedenkteken boven de metrobuis te verhelpen. In een brief van de dienst Metro en Tram van 12 april jl. wordt gesteld dat de gemeente als gevolg van het Namenmonument maar moet accepteren dat de bereikbaarheid van de dilataties van de tunnel door het monument wordt "belemmerd" (in feite: onmogelijk wordt, met alle risico's van dien; onder 3 komt dit punt nog afzonderlijk aan de orde). Verder kan men zich afvragen waarom het J.D. Meijerplein niet als geheel is beoordeeld (zie het Locatieadvies van RHK uit 2016, p. 27) en niet ook *mede* in samenhang met het direct aangrenzende Mr. Visserplein. Over het Mr. Visserplein wordt in het Locatieadvies (p. 29) opgemerkt dat dit kansen zou bieden als het ingrijpend zou worden

heringericht, maar daar wordt aan toegevoegd dat daarvoor geen plannen bestaan. Dat blijkt echter onjuist; al meer dan tien jaar wordt nagedacht over herinrichting (geen bronnen bijgevoegd, maar er is van alles te vinden op internet) en naar verluidt[3] heeft de dienst Ruimte en Duurzaamheid onlangs zelfs een verkenning afgerond voor herinrichting en bebouwing van het plein, waarbij ook de voormalige tunnelruimte onder het Mr. Visserplein is meegenomen. Het zou dus voor de hand hebben gelegen als die (combi)optie ook in het locatieonderzoek zou zijn meegenomen, te meer daar die locatie aan alle doelcriteria zou kunnen voldoen en in de systematiek van verweerder heel wat beter zou scoren dan de Weesperstraatstrook, zeker na herinrichting.

- omwonenden zouden zich tijdens de informatieavond niet fel tegen de gekozen locatie hebben gekeerd. Een wonderlijke observatie. Wat wil verweerder hiermee zeggen? Wie zwijgt stemt toe? Verweerder misbruikt hier het feit dat omwonenden zich tijdens de informatieavond netjes hebben gedragen en zich rustig hebben laten informeren. Die bewoners hadden overigens geen keuze, want door B&W was al een besluit over deze locatie genomen en er lag geen enkel alternatief meer voor. En wat ook al herhaaldelijk naar voren is gebracht: veel omwonenden zijn niet tegen een namenmonument, niet tegen een monument in hun buurt en zelfs zijn niet alle buurtbewoners tegen deze locatie. Hun bezwaren waren en zijn gericht tegen *dit* ontwerp op deze (te krappe) locatie. En over dat ontwerp was op die bewuste informatieavond nou juist nog helemaal niets bekend.

- volgens verweerder (p. 13-14) is "weloverwogen" voor de locatie Weesperstraat gekozen, omdat de conclusie uit de Haalbaarheidsstudie was dat het Weesperstraatplantsoen "geschikt is voor de plaatsing van het Namenmonument". Verweerder is hier te kort door de bocht. Ten eerste maakt het feit dat een locatie geschikt wordt bevonden die plek nog niet tot de beste keuze. Belangrijker is dat een wezenlijk onderdeel van de Haalbaarheidsstudie was om inzichtelijk te maken "welke randvoorwaarden en uitgangspunten noodzakelijk zijn voor een goede inpassing in de omgeving" (p. 5 Haalbaarheidsstudie, bijlage gemerkt 5 bij de omgevingsvergunning). Dus: geschikt, *mits wordt voldaan aan bepaalde randvoorwaarden* voor een goede inpasbaarheid, aldus overigens ook de motivering van het locatiekeuzebesluit.

De buurt blijft erbij dat het locatiekeuzebesluit bij de beoordeling van de bestreden vergunningen moet worden meegenomen, omdat de rechtsbescherming anders een farce zou zijn. Dan zou er namelijk geen enkele toets mogelijk zijn van (de aanvaardbaarheid van) dit ontwerp op deze plek en de belangenafweging die daartoe heeft geleid. Indien verweerder zich kan verschuilen achter de regel 'wij moeten nu eenmaal beslissen op de aanvraag, waarbij alternatieve locaties geen

[3] De gemeente is vooralsnog niet bereid die verkenning openbaar te maken.

rol spelen', creëert verweerder ook in het kader van de rechtsbescherming een situatie van *anything goes*. Verweerder vergeet namelijk dat de gemeente zelf die locatie ter beschikking heeft gesteld en dat het NAC zonder het locatiekeuzebesluit geen ontvankelijke aanvraag zou hebben kunnen indienen voor deze locatie. Dit geldt te meer nu verweerder stelt dat het uitsluitend gaat om een gedenkteken waarvoor het bestemmingsplan een algemene afwijkingsbevoegdheid zonder enige (maat)restricties toekent. Oftewel: een *carte blanche* voor de ontwerper (zie reeds het beroepschrift p. 33 en p. 45). De raad kende ten tijde van de locatiekeuze immers nog geen ontwerp, de voor de gekozen locatie geformuleerde stedenbouwkundige randvoorwaarden (waarvan de ontwerper zich weinig heeft aangetrokken) zijn achteraf gedegradeerd tot slechts aandachtspunten, en de belangen van omwonenden, die de locatiekeuze op geen enkele wijze ter discussie kunnen stellen – althans volgens standpunt van verweerder –, delven per definitie het onderspit tegenover het zwaarwegende belang van een nationaal monument. Deze combinatie van factoren maakt dat het locatiekeuzebesluit wel degelijk onderdeel behoort te zijn van deze procedure. Verweerder miskent dit.

Voor zover het NAC (reactie onder 6.3.3) meent dat de buurt hiermee aanspraak maakt op "een ander – ruimer – beoordelingskader" is dat onjuist. De buurt maakt wel aanspraak op toetsing van de *volledige* besluitvorming, dus inclusief de ruimtelijk relevante beslissing tot aanwijzing van deze locatie. Voor de vraag of de verleende vergunning niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening (het beoordelingskader in deze procedure) is die locatiebeslissing namelijk wel degelijk van belang. In die fase is namelijk in kaart gebracht wat verweerder voor de inpasbaarheid van een namenmonument van belang acht (de diverse criteria waarop de locaties zijn gescoord én de randvoorwaarden uit de Haalbaarheidsstudie voor deze locatie) en dus onder een goede ruimtelijke ordening verstaat. De locatiekeuze *is* ruimtelijke ordening. En dat de locatie niet in een (appellabel) bestemmingsplan, maar door een (niet appellabel) sui generis besluit van de raad als locatie voor het Namenmonument is aangewezen, maakt dat niet anders, integendeel.

Randvoorwaarden en gewekt vertrouwen

In het beroepschrift is zeer uitvoerig onderbouwd waarom de randvoorwaarden naar de mening van de buurt niet zomaar tot slechts 'aandachtspunten' mogen worden gedegradeerd en wel degelijk onderdeel vormen van het kader waaraan de besluitvorming moet worden getoetst. In reactie op het in het verweerschrift gestelde wordt hier dan ook volstaan met op te merken dat de brief waarnaar verweerder verwijst om het tegendeel te betogen (brief d.d. 5 augustus 2016 van de burgemeester aan het NAC), niet is uitgegaan van of namens het bevoegd gezag. Qua status komt deze brief (een brief uitsluitend aan het NAC, waarvan de buurt dus niet eens weet had) dan ook niet in de buurt van de status van het raadsbesluit waarop de buurt zich beroept. De burgemeester kan, ook al had hij dat mogelijk

gewild, niet met een simpel briefje een besluit van de raad opzij zetten. Aan deze brief had het NAC dus geen gerechtvaardigd vertrouwen kunnen ontlenen dat het zich niet aan de randvoorwaarden hoefde te houden en verweerder kan zich er evenmin op beroepen. Wat verweerder op p. 11-12 schrijft in reactie op het beroep op het vertrouwensbeginsel is aantoonbaar onjuist. De ondubbelzinnige, concrete en ongeclausuleerde toezegging dat het ontwerp zou moeten voldoen aan de stedenbouwkundige randvoorwaarden, is gedaan in het raadsbesluit van 22 juni 2016 (op voordracht van burgemeester en wethouders; *alle* bevoegde organen waren dus bij deze besluitvorming betrokken). *Daarbij* kwam nog eens de toezegging door vertegenwoordigers van de gemeente (niet alleen ambtenaren maar ook stadsdeelvoorzitter Oranje) tijdens de informatieavond van 31 mei 2016. Kortheidshalve verwijs ik naar p. 31-32 van het beroepschrift, in het bijzonder de daar genoemde jurisprudentie, waarop verweerder geen verweer heeft.

3 Invloed fundering Namenmonument op metrobuis en omgeving

In het beroepschrift is reeds opgemerkt dat de scoring van de huidige locatie in retrospectief, met de kennis van nu van het uiteindelijke ontwerp, arbitrair en onzorgvuldig is geweest (vgl. p. 45). Het Weesperstraatplantsoen is, ook in vergelijking met andere locaties, veel minder geschikt dan verweerder het heeft doen voorkomen en vooral ongeschikt voor het ontwerp waarvoor vergunning is verleend. Dat blijkt opnieuw en indringender uit recente informatie.

Tijdens de schorsingszitting vernam de buurt dat het gewicht van de stalen letters van het Namenmonument niet 90 ton maar 130 ton zal zijn, kennelijk vanwege wijzigingen in het ontwerp. Dit gewicht vergt naar verwachting een sterke(re) fundering en een bijzondere constructie van die fundering vanwege de onderliggende metrotunnel. Uit recente stukken blijkt in ieder geval dat het inmiddels de bedoeling is om (in ieder geval[4] een deel van) het Namenmonument niet op palen, maar op staal te funderen. Dat heeft gevolgen voor de metrobuis en voor omliggende bebouwing, waarmee bij de besluitvorming geen rekening is gehouden. Ik licht dit toe.

Vanwege de situering in de veiligheidszone van de metro is voor de bouw en instandhouding van het Namenmonument een vergunning op grond van de Wet Lokaal Spoor nodig. Die vergunning was in ieder geval op 1 mei jl. nog niet aangevraagd. Wel is er overleg geweest tussen de constructeur van het NAC en de gemeente, hierin bijgestaan door RoyalHaskoning DHV (hierna: RHK). De dienst Metro en Tram heeft het NAC bij brief van 12 april 2019 geïnformeerd dat men akkoord gaat met de voorgelegde nieuwe wijze van funderen (dus: op staal) van het monument (**productie 53**). Het onderliggende rapport van IMd Raadgevende

[4] Uit de stukken waarover de buurt beschikt, kan niet worden afgeleid of de wijziging de hele fundering betreft of alleen de fundering van de letter Lamed.

Ingenieurs d.d. 12 maart 2019 (**productie 54**) en advies van RHK d.d. 27 maart 2019 (**productie 55**), alsmede een eerder advies van RHK d.d. 31 oktober 2018 (waaruit blijkt dat er toen, toen nog van (volledige) fundering op palen werd uitgegaan, nóg meer complicaties waren; **productie 56**) en een memo van de Dienst Metro en Tram d.d. 11 december 2018 getiteld 'Beoordeling invloed fundering Namenmonument op metro Oostlijn/Waterlooplein' (**productie 57**), heeft één van cliënten op 7 mei jl. in het kader van een Wob-verzoek van de gemeente toegestuurd gekregen.

Risico's metrobuis

Buitengewoon opmerkelijk is dat in de brief van 12 april wordt vermeld dat de gemeente op advies van RHK – toevallig, of misschien niet toevallig, het bureau dat in 2016 ook het locatieonderzoek naar de 16 potentiële locaties heeft verricht – heeft accepteert "dat de bereikbaarheid van de dilatataties [van de metrotunnel – toevoeging ABB] door het monument wordt belemmerd" (p. 2 onder 2.). Uit de achterliggende stukken blijkt dat als gevolg van de (geheel of gedeeltelijke) fundering van het monument op staal de dilatataties van de tunnel onder de letter Lamed niet langer bereikbaar zijn. Deze dilatataties kunnen daardoor na realisatie van het Namenmonument niet langer worden geïnspecteerd.

Dit staat haaks op alle uitgangspunten van tunnelveiligheid, waarmee de overheid doorgaans geen enkel risico neemt. Zie ook de notitie van 31 oktober 2018, p. 3 onder 2 (productie 56): "Voegen *moeten* [cursief ABB] inspecteerbaar en onderhoudbaar blijven. De voorwaarde hiervoor is: Om de mootvoegen vanaf de buitenzijde bereikbaar te houden dient een zone van 2 m aan beide zijden van een mootvoeg vrijgehouden te worden van constructies." In het memo van 27 maart 2019 (productie 55) wordt dit zonder motivering of toelichting afgezwakt en schrijft RHK dat met de constructeur van het NAC is besproken: "Om de dilatataties bereikbaar te houden voor onderhoud heeft het *de voorkeur* [cursief ABB] een zone van 2 m aan weerszijde van de dilatatie vrij te houden. Wanneer een fundering boven de tunnel aanwezig is, is dit niet mogelijk. In de praktijk zijn de meeste dilatataties echter niet bereikbaar zonder grote impact op de omgeving." Oftewel: omdat veel dilatataties – elders – in de praktijk alleen bereikbaar zijn met grote impact op de omgeving (de buurt veronderstelt: openbreken van wegen e.d.), is het niet zo erg dat de dilatataties onder de fundering van de letter Lamed niet meer bereikbaar zijn.

"Zonder grote impact op de omgeving" is echter iets anders dan "niet mogelijk". De buurt kan het advies van RHK dan ook niet volgen. Onjuist is verder dat RHK in het advies van 27 maart stelt dat de dilatataties op de locatie voor het Namenmonument "door het bovenliggende maaiveldgebruik" al nauwelijks bereikbaar zijn. De dilatataties van de metrotunnel onder het huidige parkje zijn voor een inspectie,

evenals onder andere niet-bebouwde locaties, zo nodig wel degelijk bereikbaar. Dat dat met overlast voor de omgeving gepaard zal gaan, maakt dat niet anders.

Voor alle duidelijkheid: het is zo dat de metro in Amsterdam op veel plaatsen onder bebouwing doorloopt, in welk geval dilataties ook niet meer bereikbaar zijn. Doch indien permanente bebouwing boven een metrotunnel is of wordt voorzien, wordt de metrobuis omhuld met een 'brug' (of caissons, zoals bij de Noord-Zuidlijn) die de metrobuis ter plaatse beschermt en waarop het gebouw/bouwwerk vervolgens kan worden gefundeerd. Die methode is ter hoogte van het Weesperstraatplantsoen niet gevolgd, omdat die locatie onbebouwd bleef; de caissons *vormen* de metrobuis. Uit de RHK-notitie van 31 oktober 2018 en het memo van de Dienst Metro en Tram kan dan ook worden afgeleid dat het aanbrengen van constructieve verbindingen aan de tunnel op grote bezwaren zou stuiten (blijkens de RHK-notitie van 27 maart 2019 is daar dan ook om die reden van afgezien).

Omineus is in dit verband dat de gemeente (Metro en Tram) zich in de brief van 12 april 2019 het recht voorbehoudt om het monument tijdelijk dan wel definitief te laten demonteren als de (tunnel)veiligheid of beschikbaarheid van de tunnel in het geding komt. Zie de volgende passage, op p. 2 van de brief (eerdergenoemde productie 53):

> Als laatste: indien ter plaatse de (tunnel)veiligheid of beschikbaarheid van de tunnel in het geding komt, hebben wij het recht om het monument tijdelijk dan wel definitief te laten demonteren om dit te kunnen herstellen of garanderen.

Kennelijk is de *absolute* onmogelijkheid om de dilataties te bereiken uit een oogpunt van veiligheid niet aanvaardbaar. Hoe geschikt is de locatie dan als het Namenmonument daar alleen kan worden gerealiseerd als de gemeente zich uit een oogpunt van veiligheid het recht voorbehoudt om het monument tijdelijk dan wel definitief te laten demonteren?

En wat is de status van deze brief, inhoudelijk een 'akkoord onder voorwaarden', van de dienst Metro en Tram? Worden de voorwaarden en het voorbehoud nog vastgelegd in een vergunning? Het voorbehoud is op dit moment nog nergens verankerd; niet als voorwaarde in een vergunning, niet in de tussen gemeente en Auschwitz Comité gesloten overeenkomst en vooralsnog ook niet in de (concept) akte tot vestiging van het opstalrecht. Wie is verantwoordelijk en aansprakelijk als er iets misgaat? Wie draait op voor de kosten van eventuele verwijdering? En wat zou verwijdering betekenen voor vergunninghouder en vooral voor de nabestaanden van degenen wier namen op het monument staan? Zijn verweerder en vergunninghouder zich bewust van de implicaties van dit akkoord?

Deze vragen zien op aspecten die deze procedure mogelijk te buiten gaan, maar die wel de haken en ogen illustreren die bij een zorgvuldiger en diepgaander

locatieonderzoek, waarbij ook concrete ontwerpen zouden zijn betrokken, mogelijk tot een ander besluit zouden hebben geleid. In het (concept) opstalrecht legt de gemeente alle verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid voor het Namenmonument bij het NAC. Geldt dat ook voor *deze* verantwoordelijkheid, in relatie tot de metrobuis? Hoe reëel is het om die verantwoordelijkheid bij het NAC, een ideële stichting met slechts een beperkt eigen vermogen, te leggen? De Dienst Metro en Tram stelt een voorwaarde waarvan men zich in gemoede kan afvragen of die waar te maken is. En is het moreel wel aanvaardbaar om deze voorwaarde te stellen? Als het antwoord op al deze vragen 'nee' is, zouden het college van B&W en ook raad deze locatie dan wel hebben aangewezen, daarmee accepterend dat de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid in feite geheel bij de gemeente zelf komt te liggen? Het getuigt in ieder geval niet van een zorgvuldige besluitvorming dat verweerder al groen licht heeft gegeven zonder dat deze aspecten, juridisch en politiek, zijn geëxpliciteerd.

Risico's monument en nabijgelegen bebouwing

Behalve voor de metrobuis is de wijze van funderen ook relevant voor de stabiliteit van het monument zelf alsmede voor de nabijgelegen historische bebouwing (beide omgevingsrechtelijke aspecten). Het bij de vergunning behorende constructief rapport (Behorend bij besluit, Gemerkt 22), waarin onder andere de windbelasting wordt berekend, gaat nog uit van een fundering op palen. In verband met de metrobuis heeft vergunninghouder op 12 maart 2019 een rapport ingediend uitgaand van een gewijzigd funderingsplan, in ieder geval voor de letter Lamed (eerdergenoemde productie 54). Dit rapport betreft echter slechts een 'gewichtsvergelijking', geen onderzoek naar windbelasting, en betreft dus slechts de gevolgen van de gewijzigde wijze van funderen voor de metrobuis. Ook het advies van RHK d.d. 27 maart 2019 aan de dienst Metro en Tram ziet alleen op de gevolgen voor de metrotunnel. Verder is niet alleen de wijze van funderen (deels) gewijzigd, ook het gewicht van de stalen letters van het beoogde Namenmonument is inmiddels toegenomen van 90 naar 130 ton. Dit betekent dat de berekeningen uit het constructief rapport d.d. 14 september 2017, waarop het besluit tot vergunningverlening is gebaseerd, niet meer volstaan.

Wat betekent een en ander voor het monument zelf en voor de nabijgelegen bebouwing? Als gezegd weet de buurt pas sinds 7 mei jl. dat het Namenmonument naar het zich laat aanzien (geheel of gedeeltelijk) niet op palen zal worden gefundeerd, zoals in de vergunningstukken staat (vgl. het constructief rapport, Gemerkt 22, p. 8), maar op staal. Bij fundering op staal wordt de belasting in de ondergrond gespreid (vgl. de RHK-notitie d.d. 27 maart 2019), doordat de muren of wanden – al dan niet via een verbrede voet, maar die details zijn de buurt niet bekend – rechtstreeks op de bodem rusten. De buurt heeft de stukken voorgelegd aan de heer [redacted], buurtbewoner en als HTS-ingenieur Weg- en Waterbouwkunde gedurende de periode van de bouw Metro Oostlijn vanuit Ballast

Nedam N.V. gestationeerd bij Cospoor V.O.F. en direct betrokken bij de uitvoering van de metrobouw. Tijdens de aanleg van de Oostlijn was hij onder meer nauw betrokken bij het afzinken van de metrocaissons van dit tracé ter hoogte van het Weesperstraatplantsoen en langs het voormalig zusterhuis (nu het pand van de Diaconie). Zie zijn e-mail van 10 mei 2019 (**productie 58**), waarin hij zijn functie en werkzaamheden toelicht en verder schrijft: "We hielden ons hart vast of de fundering van het huis het zou houden. Dus ik ben bekend met de instabiliteit van de onderlaag."

Volgens [redacted] leidt de voorgenomen wijze van fundering op staal tot serieuze risico's voor de omliggende bebouwing, die voor zover de buurt bekend is niet zijn onderzocht. De muren en roestvrijstalen sculpturen van het Namenmonument vangen wind, die bij storm zeer hevig kan zijn en door ongelijke belasting op en onder de open plaatconstructie turbulentie veroorzaakt, wat leidt tot trillingen. Deze trillingen worden evenals de puntbelasting afgevoerd naar de ondergrond ('windbelasting'; vgl. eerdergenoemd constructief rapport, onder meer p. 10 en p. 17). De veroorzaakte trillingen zullen zich voor een belangrijk deel horizontaal in de ondergrond voortzetten. Niet ver onder het maaiveld begint de veenlaag, die vele meters dik is; pas daarna wordt de eerste zandlaag bereikt. Door gebrek aan weerstand zullen de trillingen zich in deze veenlaag horizontaal voortplanten. Te verwachten is dat deze trillingen vroeg of laat de palen onder het voormalige Zusterhuis aan de Nieuwe Herengracht – en als alle letters op staal zouden worden gefundeerd ook het Hodshonhof aan de Nieuwe Keizersgracht – alsook de gemetselde afscheiding van de Diaconie zullen wegdrukken. Zie de e-mail van Schimmel d.d. 9 mei 2019, **productie 59.** Ter vergelijking: recent zijn flinke delen van de grachten afgesloten voor zwaar verkeer in verband met het gevaar dat kademuren bezwijken als gevolg van de door dit verkeer veroorzaakte trillingen; bij veel huizen zijn de oorspronkelijke funderingspalen ten gevolge van gelijksoortige trillingen onder de fundering weggedrukt, het is dus een bekend probleem.

Het ontbreekt de buurt aan tijd om het bovenstaande door middel van een officieel deskundigenrapport te laten onderbouwen. Zij meent echter dat uit de analyse van [redacted] in voldoende mate kan worden afgeleid dat de nieuwe wijze van funderen, die noodzakelijk werd als gevolg van de combinatie van dit ontwerp en de situering van de metrobuis, wezenlijke risico's voor de historische bebouwing naast de projectlocatie meebrengt. Deze risico's zijn niet onderzocht en door verweerder niet beoordeeld. De door [redacted] geschetste risico's kunnen dan ook niet zomaar en onbesproken worden aanvaard, nu er voldoende reden is om te twijfelen aan de constructieve veiligheid van het Namenmonument en de nadelige gevolgen daarvan voor de omliggende historische bebouwing. Het is op zijn minst vreemd te noemen dat op dit moment over de fundamentele, constructieve basis van het monument nog zoveel onzekerheid bestaat, mede in het licht van het feit dat verweerder eind januari al 'groen licht' gaf en de buurt alleen door middel van een

schorsingsprocedure – en gelet op de bereidheid van de rechtbank om voor deze zaak met voorrang een zitting te plannen – de start van de uitvoering kon voorkomen. Ook uit een oogpunt van rechtsbescherming wringt dit.

Conclusie

De invloed van de fundering van het Namenmonument op de metrobuis en de voorzieningen die daarvoor kennelijk moeten worden getroffen, roepen veel vragen op en zetten niet alleen de locatiekeuze maar ook de belangenafweging in een ander daglicht. Dit ontwerp op deze locatie brengt, naast bijna een verdubbeling van de kosten, meer complicaties en risico's mee dan in het locatiekeuzeonderzoek, het haalbaarheidsonderzoek en de vergunningaanvraag zijn gepresenteerd. Dit had kunnen worden voorkomen als zorgvuldiger en diepgaander – en vergelijkend – onderzoek was gedaan en als de locatiekeuze in samenhang met een (schets)ontwerp van het monument was gemaakt, zoals in de oorspronkelijke, door de raad vastgestelde – doch uiteindelijk niet gevolgde – procedure was voorzien óf als vergunninghouder een ontwerp had gemaakt dat wel inpasbaar zou zijn geweest. Verweerder blijkt in ieder geval onvoldoende onderzoek te hebben gedaan naar de inpasbaarheid van het Namenmonument in het Weesperstraatplantsoen en had niet tot vergunningverlening behoren te komen. Wat verweerder nu doet, is coûte que coûte doorgaan op de ingeslagen weg – er is immers een omgevingsvergunning verleend – en daarbij worden risico's aanvaard die normaal gesproken niet zouden worden geaccepteerd. Dat leidt – wederom – tot de conclusie dat deze locatie niet geschikt is voor dit ontwerp. Doorgaan op de ingeslagen weg getuigt niet van een goede ruimtelijke ordening en verweerder had dit bij de beslissing op bezwaar moeten inzien. De concrete problemen rond de metrobuis waren immers vóór de beslissing op bezwaar al bij verweerder bekend (vgl. de RHK-notitie van 31 oktober 2018).

4 De binnenplanse afwijkingsbevoegdheid

Verweerder stelt op p. 8, onder verwijzing naar de toegepaste binnenplanse afwijkingsbevoegdheid: "Het bestemmingsplan bepaalt dus al tot op grote hoogte de planologische mogelijkheden ter plaatse." Die stelling zou wellicht kunnen opgaan als sprake zou zijn van een specifieke afwijkingsmogelijkheid bij de betrokken planregel. In casu is echter gebruikgemaakt van een zeer algemene afwijkingsbevoegdheid die voor het gehele bestemmingsplan geldt. Bij het formuleren van die afwijkingsbevoegdheid heeft de planwetgever ongetwijfeld niet aan een gedenkteken van deze aard en omvang gedacht. Wat hier van zij, ook omdat sprake is van een onomkeerbare bestemmingswijziging had niet van deze afwijkingsbevoegdheid gebruik worden gemaakt.

In reactie op deze beroepsgrond stelt verweerder (p. 16 e.v.) dat de locatie ook na realisatie van het Namenmonument een verkeersbestemming behoudt. Volgens

verweerder blijft het gebied immers op gelijke wijze voor een ieder toegankelijk, goed bereikbaar voor fietsers en voetgangers, nemen de verkeersmogelijkheden niet af, is het niet ongebruikelijk om een monument te realiseren op een verkeersbestemming (onder meer wordt gewezen op het monument op de Dam en de Dokwerker op het Jonas Daniël Meijerplein) en is het ook niet ongebruikelijk dat een gedenkteken in een openbare ruimte staat die niet continu toegankelijk is (waarbij verweerder het Auschwitz monument in het Wertheimpark als voorbeeld noemt).

De buurt kan verweerder hierin niet volgen. Om te beginnen gaat het niet om de bereikbaarheid (het fietspad waarnaar verweerder verwijst, ligt buiten de projectlocatie), maar om de bestemming, de functie van de gronden waarop het Namenmonument zal worden gerealiseerd. Die functie van het gebied verandert wezenlijk. Zoals in het beroepschrift kort is aangestipt (p. 47), wordt het hele gebied ingericht als gedenkplaats. Vgl. p. 9 van de ruimtelijke onderbouwing: "Als bezoekers de gedenkplaats binnenkomen treden zij een labyrint van gangen tegemoet met aan beide zijden ruim twee meter hoge bakstenen muren die de boodschap dragen." En op p. 10: "Het ontwerp heeft de vorm van een pad langs alle namen, dat 's avonds zal worden verlicht." Niet alleen de muren met de sculpturen, maar het hele gebied vormt dus het monument. Dit komt ook tot uitdrukking in de omvang van het opstalrecht, dat het hele gebied omvat (zie de plattegrond die bij de concept akte hoort; **productie 60**). En ook in de overeenkomst waarin de afspraken tussen gemeente en Auschwitz Comité zijn vastgelegd, wordt het monument "inclusief de inrichting van het maaiveld van het terrein tot en met het hekwerk / de ommuring die de begrenzing van het monument aangeeft" als Namenmonument gedefinieerd (art. 1 onder c van de Overeenkomst Nationaal Holocaust Namenmonument d.d. 31 januari 2019; **productie 61**).

Na realisatie van het Namenmonument is het gebied een gedenkplaats en geen waardevrije omgeving meer, zoals het huidige plantsoen. Ongetwijfeld – en terecht – zal van bezoekers van het monument worden verwacht dat zij zich op een bepaalde wijze (respectvol) gedragen. En anders dan bij het monument op de Dam en de Dokwerker resteert er na realisatie van het Namenmonument geen enkele vrije verkeersruimte meer. Waar mensen nu met de fiets aan de hand door het plantsoen kunnen lopen, zal dat straks bijvoorbeeld niet meer kunnen. De nachtelijke afsluiting hangt verder geheel samen met de komst van het Namenmonument, want nu is het plantsoen dag en nacht toegankelijk. Gelet op dit alles is er dus wel degelijk sprake van een (onomkeerbare) bestemmingswijziging die niet met toepassing van art. 33.1 van het bestemmingsplan had mogen worden vergund. De vergelijking die verweerder maakt met het Wertheimpark gaat overigens mank, omdat dat park ook al vóór de komst van het Auschwitz monument van Wolkers 's nachts werd afgesloten (en bovendien geen verkeersbestemming heeft); die afsluiting is dus niet gerelateerd aan dat gedenkteken. De zes losse

bomen die te zijner tijd nog bij het Namenmonument zullen staan, zijn redelijkerwijs niet aan te merken als 'groen' waarmee de bestemming 'Verkeer' gerealiseerd blijft, zoals het NAC onder randnummer 5.4.6 beweert.

Verweerder meent dat dit gebrek kan worden gepasseerd omdat eisers niet zijn benadeeld door het niet volgen van de uitgebreide procedure (reactie p. 17-18). Zij hebben immers bezwaar kunnen maken en verder zou niet zijn gebleken dat andere derde-belanghebbenden zouden zijn geschaad. Ook hierin kan de buurt verweerder niet volgen. Indien de uitgebreide procedure (uov) zou zijn gevolgd, had *een ieder* zienswijzen naar voren kunnen brengen (art. 3.12 lid 5 Wabo juncto art. 3:15 Awb). Juist in dit dossier, waarin het gaat om een nationaal monument met een grote emotionele lading en grote impact op de omgeving, is het zeer waarschijnlijk dat veel meer mensen de mogelijkheid hadden gegrepen om een zienswijze te geven dan er nu in bezwaar ontvankelijk waren (vgl. alleen al de niet-ontvankelijkverklaring van ettelijke bezwaren in het bestreden besluit). En zoals in het beroepschrift (p. 47) is opgemerkt, zienswijzen op een ontwerpbesluit geven gezien de – immers voorbereidende – fase van de besluitvorming meer kans op inhoudelijke bijstelling van de besluitvorming dan bezwaren die achteraf worden ingediend tegen een reeds verleende vergunning.

5 De zichtrelatie

In het beroepschrift is uitgebreid ingegaan op de zichtrelatie tussen de Weesperstraat en de Hoftuin en op de noodzaak dat die behouden blijft, mede gelet op de stedenbouwkundige randvoorwaarden.

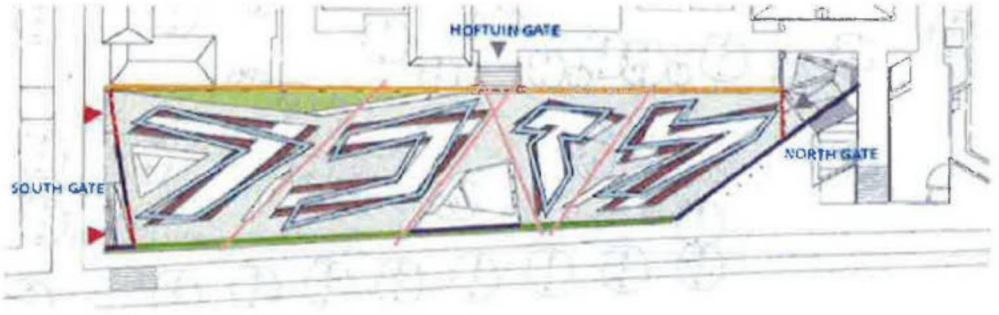
Verweerder beweert dat dit argument faalt, primair omdat niet wordt voldaan aan het relativiteitsvereiste van artikel 8:69a Awb, zie p. 18: "De bescherming van cultuurhistorie strekt niet tot bescherming van omwonenden nu het enkel gaat om zichtlijnen vanaf het Weesperstraatniveau en niet vanuit woningen." Meent verweerder dit werkelijk? Wat een merkwaardige opstelling. Hoezo zou hun belang zich uitsluitend uitstrekken tot – kennelijk – hun raam of voordeur en wat zij van daaruit zien? Cultuurhistorische waarden vormen een (waardevol) onderdeel van de woon- en leefomgeving van betrokkenen en aantasting van die woon- en leefomgeving raakt dus hun belangen. Om diezelfde reden kan de relativiteitseis niet worden tegengeworpen aan de buurt- en bewonersorganisaties namens wie het beroep mede is ingediend. De Stichting Tussen Amstel en Artis heeft het in stand houden van het historisch erfgoed in haar doelomschrijving staan (art. 2 lid 1 onder d).

Subsidiair stelt verweerder dat de zichtlijnen "gewoon blijven bestaan", doordat het Namenmonument een ensemble van verschillende onderdelen is waartussen ruimte is gelaten. Als de buurt het goed begrijpt, doelt verweerder op:

- de ruimtes tussen de afzonderlijke letters ('ensembles') waarlangs schuin naar de Hoftuin kan worden gekeken;
- de "extra ruimte" in het midden ter hoogte van de entree tot de Hoftuin;
- de ruimte tussen de muren en de spiegelende sculpturen daarboven, waartussen "vanuit de gangen in het Namenmonument zelf" (p. 19) zicht op de Hoftuin bestaat.

In het beroepschrift is (op p. 49) voor het gemak de relevante tekening opgenomen uit de Haalbaarheidsstudie, om te laten zien wat de stedenbouwkundigen van de dienst Ruimte en Duurzaamheid bedoelen met de randvoorwaarde "zichtrelatie handhaven". In de Haalbaarheidsstudie staat verder (p. 27) dat recht moet worden gedaan "aan de ruimtelijke kwaliteit van het ensemble van tuin, gebouwen en poort als geheel." En: "Voor de inpassing van het Namenmonument op deze locatie is het essentieel dat de zichtrelatie tussen de straat en de tuin [onderstreping ABB] van de Diaconie in stand blijft." Op bovengenoemde tekening wordt die zichtrelatie gevisualiseerd met verschillende rode pijlen die van de Weesperstraat naar de Hoftuin wijzen, *over de hele lengte van de projectlocatie,* niet uitsluitend ter hoogte van de centrale as.

In het verweerschrift is een tekening opgenomen om te laten zien waar volgens verweerder mogelijke zichtlijnen (de roze lijnen) blijven bestaan:

Deze tekening is helder en zeer illustratief, omdat hieruit blijkt hoezeer de zichtrelatie, een begrip dat meer omvat dan een enkele zichtlijn, tot de Hoftuin door de realisatie van het Namenmonument wordt beperkt.

Een paar dingen worden hiermee duidelijk (verwijzingen naar de zichtlijnen van links naar rechts):

- bij de eerste zichtlijn links bestaat slechts een smalle doorkijk voor wie stilstaat of van zuid naar noord loopt (wie van noord naar zuid loopt, zal vanwege de situering van de elementen namelijk niets zien of achterom moeten kijken). Deze zichtlijn levert echter minder op dan het lijkt, want loopt in de Hoftuin vrijwel meteen aan tegen het gebouw van restaurant Dignita (op bovenstaande tekening nog net te zien);
- tussen de tweede en de derde zichtlijn heeft men het meeste zicht (dit is de "extra ruimte" ter hoogte van de toegangspoort), vooral als men van zuid naar

noord loopt. Dit zicht zal verschuiven tot men precies over de centrale as de Hoftuin in kan kijken. Nog iets verder doorlopen en dan terugkijken levert echter niets op: dan kijkt men meteen tegen het restaurant Dignita aan. Wie van noord naar zuid loopt (of fietst), ziet, behalve als hij/zij precies recht voor de centrale as staat (zie volgende punt), vrijwel niets van de Hoftuin;

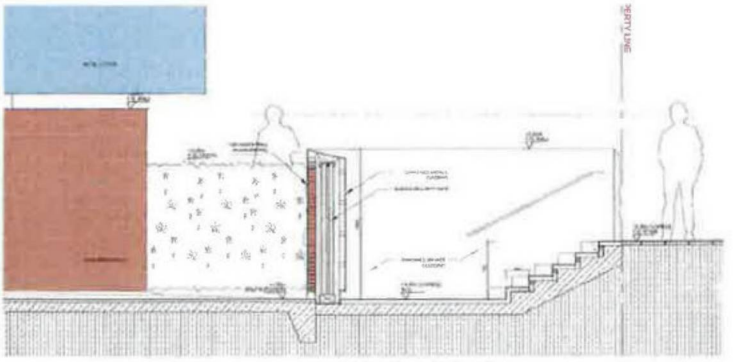
- de centrale as van de tuin is vanaf de straat alleen vanaf het midden ter hoogte van de 'herdenkingsplaats' te zien. Deze as met de karakteristieke dubbele bomenrij is daar zichtbaar via een smal doorkijkje als men precies rechtdoor de toegangspoort kijkt. Deze doorkijk is smaller dan die poort zelf (naar schatting[5] hooguit de helft van de 5.09 meter die de toegangspoort meet), doordat de punten van de muren van de letters Kaf en Zain aan beide kanten doorlopen tot vóór de ingang. In zoverre is dus ook niet aan de randvoorwaarden voldaan;
- vanaf de vierde (meest rechter) zichtlijn kan men schuin de tuin inkijken in de richting van het gebouw van de Diaconie, wederom vrijwel alleen als men van zuid naar noord loopt of stilstaat;
- wat niet uit de tekening blijkt, maar wel relevant is, is dat het zicht op de omliggende gebouwen door het monument voor een zeer groot deel wordt beperkt. Er is vanaf de tweede zichtlijn nog enig zicht op de achterzijde van de gebouwen aan de zijde Nieuwe Herengracht en via de centrale as op de achterzijde van de Hermitage (zijde Amstel), maar het is niet meer mogelijk om vanaf de Weesperstraat iets te zien van de gebouwen langs de Nieuwe Keizersgracht. Die worden door het monument geheel aan het zicht onttrokken. Langs een groot deel van de projectlocatie bestaat geen enkel zicht op tuin of achterliggende bebouwing, in het bijzonder evenwijdig aan de letters Kaf en Lamed, waarvan de muren grotendeels parallel aan de Weesperstraat zijn gesitueerd.

De in het verweerschrift genoemde 'ruimte tussen de onderdelen' biedt niet meer dan een paar dunne streepjes zicht. Zoals al is opgemerkt, wijzen bijna alle zichtlijnen in noordwestelijke richting. Lopend van zuid naar noord heeft men nog een paar keer een smalle strook zich op de tuin, maar lopend van de Nieuwe Herengracht naar de Nieuwe Keizersgracht, vooruit kijkend, biedt alleen het midden enig zicht op de Hoftuin. De rest van de wandeling zal men alleen de muren en de roestvrijstalen objecten zien.

Want men moge dan over de heg heen kunnen kijken, zoals het verweerschrift uitlegt, de afbeelding van bijlage 1 bij het verweerschrift maakt duidelijk dat dat geen ander beeld oplevert dan het monument zelf:

---

[5] Bij de vergunningstukken ontbreekt een situatietekening waarop deze maten en afstanden zijn ingetekend.

Het is feitelijk onmogelijk over het monument heen te kijken en nog iets van de Hoftuin te zien. De suggestie van verweerder dat de zichtrelatie in stand blijft vanwege de 14 centimeter ruimte tussen de (NB 60 cm brede!) muur en het staal is bizar; alsof je vanaf aanzienlijke afstand door een brievenbus in een 60 cm diepe muur gluurt. Wie wil geloven dat zo zicht bestaat op wat zich aan de andere kant van die muur bevindt?

6 Veiligheid

Verweerder meent primair dat de beroepsgrond inzake veiligheid afstuit op het relativiteitsvereiste, omdat de veiligheidseisen waarop de buurt zich beroept alleen zouden strekken tot de bescherming van de belangen van de bezoekers van het Namenmonument (p. 20 verweerschrift). Met deze stelling gaat verweerder ten onrechte voorbij aan het feit dat ook de omwonenden bezoekers van het Namenmonument zullen zijn, zeker in de visie van verweerder dat het gebied nog steeds een verkeersbestemming heeft en omwonenden op gelijke wijze in het gebied kunnen verblijven als nu (vgl. p. 16 verweerschrift). Bovendien is de hoofdingang van de Hoftuin alleen via het projectgebied te bereiken. Daarbij gaat het bij deze beroepsgrond niet alleen om de veiligheid *in* het projectgebied maar ook om de veiligheid als gevolg van de komst van het Namenmonument in de directe omgeving van dat gebied. Die directe omgeving vormt, evenals het projectgebied, de woon- en leefomgeving van de indieners van het beroep en deze veiligheidsaspecten raken dus hoe dan ook hun belangen. Cliënten hebben zich overigens verwonderd over dit formele argument; de gemeente is immers verantwoordelijk voor de veiligheid, zeker nu het een nationaal monument moet worden, voor *alle* Nederlanders. Waarom zou de rechter deze aspecten dan niet mogen toetsen?

Niettemin gaat verweerder (subsidiair) ten dele in op wat over veiligheid in het beroepschrift naar voren is gebracht. Wat opvalt, is dat verweerder vele punten onweersproken laat. Zo wordt geheel niet ingegaan op het argument dat bij de vergunningaanvraag en advisering daarover aantoonbaar van te lage verwachte bezoekersaantallen is uitgegaan (beroepschrift p. 54-55). Verweerder had de

vergunningverlening en de beslissing op bezwaar gelet daarop niet zonder meer op die stukken mogen baseren. Niet is gebleken dat de veiligheid bij hogere bezoekersaantallen dan de max. 200 per uur en max. 1.000 per dag waarvan verweerder uitgaat, in voldoende mate is gewaarborgd. Ook op de zeer smalle maatvoering van de noordingang wordt niet ingegaan.

Wat brengt verweerder wel naar voren? Volgens verweerder is in het ontwerp "juist" rekening gehouden met het waarborgen van de sociale en verkeersveiligheid, waarbij (wederom) wordt verwezen naar de ruimtelijke onderbouwing en de adviezen vanuit de driehoek. Op alle kritiek en vragen die de buurt hierover in het beroepschrift heeft opgenomen, gaat verweerder echter niet in; als weerlegging van de beroepsgrond overtuigt dit verweer dus niet.

Vervolgens legt verweerder eisers woorden in de mond die zij met reden niet hebben gebruikt ("dreiging van terreur", "reële terreurdreiging"). Wel heeft de buurt – inderdaad – gewezen op de algemeen bekende risico's rond plekken met een joodse betekenis of signatuur. Verweerder noemt dit "ongefundeerd en daarmee speculatief" en gaat (daarom?) verder niet inhoudelijk in op wat in het beroepschrift is aangevoerd. De beschuldiging van speculatie is onterecht, want nota bene in een gemeentelijke notitie ten behoeve van een overleg op 22 december 2017 wordt gewag gemaakt van de bijzondere veiligheidsregimes rond Joodse instellingen en wordt gemeld dat de driehoek het monument als een hoog risico object ziet (zie reeds productie 41 bij het beroepschrift, maar kennelijk is het nodig dit voor verweerder uit te spellen):

> Beheer monument door gemeente
>
> - Door de Driehoek is het monument als een hoog risico object beoordeeld en behoeft een veiligheidsregime / niveau gelijk aan de Joodse instellingen in de buurt
> - Een beveiligingsplan met camera's en anti-inrij constructies is in de maak

Een verder debat over deze kwalificaties lijkt op deze plek niet heel zinvol. Wel is het in dit verband relevant te wijzen op het feit dat de stad gericht beleid voert om met specifieke maatregelen de veiligheid rond Joodse instellingen te versterken.

Het gaat erom dat verweerder de (gefundeerde) zorgen van de buurt niet wegneemt, zelfs bagatelliseert en dat de gronden en argumenten met platitudes worden weggeschreven. Er wordt voldaan aan de eisen van het Bouwbesluit en dat is dat, volgens verweerder. De eisen uit het Bouwbesluit betreffen echter minimumeisen en ontslaan verweerder niet van de plicht om na te gaan of hij bij dit bouwplan gelet op de bijzondere kenmerken, het ontwerp en de resterende ruimte eromheen zijn verantwoordelijkheid voor de veiligheid naar behoren zal kunnen dragen. Het is dan ook niet zo dat, zoals verweerder op p. 21 stelt, alleen 'juridische argumenten' – wat dat ook mogen zijn – tot een geslaagd beroep kunnen leiden.

Juist in de feiten kunnen argumenten liggen op basis waarvan moet worden geoordeeld dat geen sprake is van een goede ruimtelijke ordening (de juridische norm).

Die feiten en argumenten draagt de buurt aan, maar daarop gaat verweerder nagenoeg niet in of slechts met verdraaiing daarvan. Zo gaat het bij de ingang aan de noordzijde niet zozeer om de afstand tussen de fietsnietjes en de ingang van het Namenmonument (volgens verweerder ongeveer drie meter), maar om de vraag of die fietsnietjes de doorstroom niet belemmeren. Die doorstroom betreft ook de toegang tot de Hoftuin. Als gezegd, neemt een geparkeerde fiets ongeveer 1.75 meter in en moet voor een fietsnietje met (vaak dakpansgewijs geparkeerde) fietsen ongeveer 2 meter worden aangehouden. Dit betekent dat de fietsnietjes aan de noordzijde, zoals voorzien op de tekening[6] van bijlage 2 bij het verweerschrift, de ingang van de Hoftuin blokkeren. Dat is onveilig en ook nog eens in strijd met de randvoorwaarden uit de Haalbaarheidsstudie, zoals onderstaande foto van de huidige situatie laat zien (p. 26 Haalbaarheidsstudie, "Zijingang tuin Diaconie vrijhouden"):

Zijingang tuin Diaconie vrijhouden

Gelet op het voorgaande blijft de buurt erbij dat het bestuur zich bij de vergunningverlening onvoldoende rekenschap heeft gegeven van de diverse veiligheidsaspecten. Op de inhoudelijke argumenten van eisers is nagenoeg geen

[6] Die tekening klopt overigens niet, omdat daarop wederom de oude maatvoering van de trap aan de buitenkant van de noordingang is ingetekend (te weten de maatvoering van vóór de nieuwe metro-ingang). Zie productie 45 bij het beroepschrift voor de juiste maatvoering. Het geeft te denken dat verweerder bij de verdere inrichting van de omgeving kennelijk nog steeds verkeerde tekeningen hanteert.

inhoudelijk antwoord gegeven. Verweerder verschuilt zich achter adviezen van politie en brandweer, die echter erg algemeen zijn en niet getuigen van aandacht voor de specifieke kenmerken van dit (besloten, benauwende) ontwerp op deze (krappe) locatie in een (verkeersdrukke) omgeving, waarbij de buurt er nogmaals op wijst dat het niet alleen gaat om de eisen uit het Bouwbesluit. Ook als naar de letter aan bepaalde eisen is voldaan (vgl. de breedte van het trottoir) kan het onverstandig en strijdig met eisen van een goede ruimtelijke ordening zijn om e.e.a. maar te vergunnen. Waarom het bestuur zich niet houdt aan het eigen beleid om trottoirs rond publiekstrekkers 3.60 m breed te maken en waarom het bestuur de aanbeveling van RHK terzijde legt, motiveert verweerder wederom niet. Dit beleid is helder: "Bij permanente publiekstrekkers (...) is bovenstaande minimale maat [1.80 m] niet voldoende. Gewenst is hier minstens 3,6 meter obstakelvrije / effectieve loopruimte." Zie p. 15 van de leidraad Centrale Verkeerscommissie 2016[7]:

- **De gewenste trottoirbreedte is zeer afhankelijk van de plaatselijke situatie, zoals het type straat, gewenste kwaliteitsniveau, de functie van de bebouwing, het aantal en type objecten op het trottoir, etc. Bij permanente publiekstrekkers, zoals musea, ov-knooppunten, onderwijsinstellingen en ziekenhuizen, evenemententerreinen, en drukke winkel- en uitgaansstraten (zoals de stadsstraten uit de structuurvisie) is de bovenstaande minimale maat niet voldoende. Gewenst is hier minstens 3,6 meter obstakelvrije / effectieve loopruimte. Puntvernauwingen zijn bij deze bredere trottoirs niet gewenst. De gewenste loopruimte in relatie tot de voetgangersintensiteit wordt de komende tijd verder onderzocht, waarna beter gedifferentieerde richtlijnen en aanbevelingen worden opgesteld.**

Verweerder verschuilt zich in feite achter het ontbreken van regelgeving, maar de verantwoordelijkheid van de gemeente bij de inrichting van de openbare ruimte en het garanderen van veiligheid en het in dat kader bezien of een project in overeenstemming is met een goede ruimtelijke ordening is in de kern van de zaak toch niet – slechts – controleren of een ontwerp voldoet aan de normen van het Bouwbesluit? Het gaat uiteindelijk toch om de feiten en eventuele risico's? De buurt heeft in het beroepschrift met feiten en argumenten onderbouwt dat de combinatie van dit ontwerp op deze locatie ook uit veiligheidsoogpunt niet getuigt van een goede ruimtelijke ordening. Verweerder zet daar (nagenoeg) niets tegenover.

7 Kap

Ook in reactie op de beroepsgronden inzake de kaptoestemming gaat verweerder volledig voorbij aan de kern van het beroep, namelijk dat de 'noodzaak' voor de kap een door de initiatiefnemer gecreëerde noodzaak is als gevolg van de keuze om niet te voldoen aan de heldere, vooraf gestelde randvoorwaarden. Om die reden rechtvaardigt die 'noodzaak' niet dat de bomen die in de randvoorwaarden als 'te behouden' zijn aangemerkt, worden gekapt. Wederom wordt (op p. 24) het belang van realisatie van *dit* Namenmonument gelijkgesteld aan het bijzondere belang van *een* namenmonument. Die automatische gelijkstelling acht de buurt niet juist, zie reeds het beroepschrift. En anders dan verweerder beweert (op p. 22)

[7] Te vinden op de website van de gemeente: https://www.amsterdam.nl/parkeren-verkeer/infrastructuur/verkeersnetten/.

vertegenwoordigen de twee beeldbepalende iepen en de dubbele rij bomen langs het fietspad die deel uitmaken van de hoofdbomenstructuur, wel degelijk een bijzondere waarde. Zie het bezwaarschrift, p. 3-4; voor de dubbele bomenrij waarvan acht bomen zullen worden gekapt, erkent verweerder dit zelf ook (vgl. randnr. 17.2 van het advies van de bezwaarschriftencommissie, dat onderdeel is van de motivering van het bestreden besluit). Dat deze bomen niet op gronden met de bestemming 'Groen' staan, ontneemt deze bomen die status niet, zoals verweerder op p. 22 lijkt te suggereren.

8 Overige reactie op inbreng Auschwitz Comité

Volgens het Auschwitz Comité heeft het overgrote deel van het beroepschrift betrekking op het gebrek aan inspraak, zou het beroepschrift veelvuldig onjuiste of irrelevante stellingen herhalen alsmede stellingen herhalen die in bezwaar al naar voren zijn gebracht. Inderdaad zijn op een aantal plekken stellingen of argumenten herhaald, namelijk voor zover die stellingen naar de mening van de buurt in bezwaar niet of onvoldoende waren weerlegd (wat in dat geval in het beroepschrift ook uitdrukkelijk is benoemd). Welke stellingen onjuist en irrelevant zouden zijn, vermeldt het NAC niet, zodat de buurt ook deze bewering laat voor wat die is.

Het ontbreken van inspraak wordt inderdaad op een aantal plekken in het beroepschrift genoemd. Dit ontbreken is namelijk niet alleen een gebrek in zichzelf, maar heeft ook gevolgen voor de rechtmatigheid van de verrichte belangenafweging. Het NAC verkiest het om daar, evenals verweerder, verder niet op in te gaan; dat wat het NAC onder randnr. 5.7 in reactie op het beroepschrift van een andere partij naar voren brengt (en waarnaar in 6.8.2 wordt verwezen), vormt in elk geval geen weerlegging van datgene wat de buurt over de belangenafweging naar voren heeft gebracht, in het bijzonder in paragraaf 6.

In aanvulling op deze algemene opmerkingen en op hetgeen eerder in deze memorie al in reactie op de inbreng van het NAC is gesteld, het volgende:

- ad 5.6.4: anders dan in de door het NAC aangehaalde uitspraken, is in dit dossier tevoren *toegezegd* dat de buurt betrokken zou worden en dat inspraak zou plaatsvinden. Het ontbreken van inspraak en betrokkenheid van de buurt, zoals aan het begin van het proces in 2015 door burgemeester Van der Laan ten behoeve van draagvlak en zorgvuldigheid was bedoeld, maakt het besluitvormingsproces onzorgvuldig (zie uitvoerig het beroepschrift, par. 4) en raakt dus wel degelijk de rechtmatigheid van de vergunningverlening.
- ad 5.6.5: de informatieavond van 31 mei 2016 is niet door het NAC maar door de gemeente georganiseerd, het NAC was daarbij niet aanwezig en heeft ook geen (schets)ontwerp beschikbaar gesteld; de andere gesprekken, bijeenkomsten en presentaties betreffen geen inspraak – het ging slechts om "informeren" – en de meeste waren alleen voor specifieke gesprekspartners

(Diaconie, bestuur Stichting Schaduwkade, bewoners Hodshonhof) of genodigden; niet voor omwonenden in het algemeen.

- ad 5.7.4: zie over de steunbetuigingen aan het Namenmonument reeds het beroepschrift p. 71 en over het "breedst denkbare bestuurlijke en democratische draagvlak" p. 83 e.v. Meer in het algemeen valt op dat het NAC zich herhaaldelijk van het autoriteitsargument bedient: het kabinet, de staatssecretaris van VWS, de rijksbouwmeester, allemaal steunen ze de komst van het Namenmonument, ontworpen door een architect "van wereldformaat" "wiens reputatie geen toelichting behoeft" (zie o.m. randnrs. 2.4, 2.5 en 2.6). Dat alles raakt echter niet aan waar het in deze procedure, en ook bij de vraag met betrekking tot het draagvlak, om gaat.
- ad 6.3.4: de raad heeft niet ingestemd maar slechts achteraf 'kennisgenomen' van het in elkaar schuiven van de eerste fase en de tweede fase van de procedure (via de stukken ad punt 1 en 2 behorend bij het raadsbesluit; zie p. 1 van productie 13 bij het bezwaarschrift), als men zich daar al bewust van is geweest; de raadsvoordracht vermeldt dit afwijken van het procedurevoorstel bijvoorbeeld niet. De raad is er ook niet separaat over geïnformeerd. Er is door de raad dan ook geen woord aan gewijd, want feitelijk had een en ander al plaatsgevonden (vgl. p. 9-10 van het feitenoverzicht in het beroepschrift). Jegens de buurt, die rekende op een zorgvuldige procedure in twee fasen, is dat wel degelijk onzorgvuldig; instemming achteraf, als daar al van zou kunnen worden gesproken, poetst die onzorgvuldigheid niet weg.

9 Afsluiting

De buurt stelt vast dat verweerder noch het NAC de moeite heeft genomen om in te gaan op de kern van het beroep. De buurt neemt dat vooral verweerder kwalijk.

Het gebrek aan belangstelling en ontvankelijkheid voor de argumenten van de bewoners, dat vanaf het allereerste begin voelbaar is geweest, wordt meer dan ooit zichtbaar, nu verweerder het beroep en zijn indieners kennelijk beschouwt als een 'nimby'-kwestie; *not in my back yard*... Een pijnlijke houding. Het begrip 'nimby' heeft immers een sterk negatieve connotatie en verwijst naar mensen de alleen maar 'tegen' iets zijn omdat zij voor zichzelf overlast vrezen. Nimby gaat niet zozeer om de afstand waarop men woont, maar over het gebrek aan redelijke argumenten en werkelijke belangen. Dat iedereen die nu deze juridische procedure voert vlakbij het monument woont, kan geen verbazing wekken, want alleen zij die in een straal van 250 meter rond de projectlocatie wonen worden als belanghebbende aangemerkt. Zij hebben hun bezwaren echter met inhoudelijke, gesubstantieerde en serieuze argumenten onderbouwd, die niets met 'nimby' van doen hebben. Maar over veel van die argumenten heeft verweerder het nooit willen hebben en wil hij het kennelijk nog steeds niet hebben.

Want evenals in bezwaar gaat verweerder de discussie waar het de buurt in deze procedure echt om gaat uit de weg (en erger, zie reeds paragraaf 1). De buurt hoopt en verwacht dat uw rechtbank die discussie wel zal entameren, om recht te doen aan wat de buurt met dit beroep beoogt: een beoordeling van de volledige besluitvorming over *dit* ontwerp voor wat een *nationaal* Holocaust Namenmonument zou moeten worden op *deze* locatie, het Weesperstraatplantsoen, waarbij het vergunde ontwerp exclusief is ontworpen door het NAC en vrijwel volledig met publiek geld wordt gefinancierd.

Het standpunt van de buurt hierover is dat juist gelet op het belang van een Holocaust monument met nationaal karakter de besluitvorming onzorgvuldig is geweest, nu het aan ieder publiek-maatschappelijk debat heeft ontbroken en door één enkele partij, het NAC, is bepaald hoe dat monument wordt vormgegeven. Dat het wel degelijk anders kan, ook in Amsterdam, laat de gang van zaken rond de voorgenomen stichting van een Nationaal Slavernijmuseum zien. Vorig jaar mei deed wethouder Kukenheim een oproep om ideeën in te sturen voor de nationale museale voorziening die Amsterdam wil oprichten om de slavernijgeschiedenis van Nederland te behandelen – zonder op enig inhoudelijk punt een vergelijking te willen maken óók een beladen dossier. Ideeën van veertien verschillende partijen zijn beoordeeld door een deskundige beoordelingscommissie. Het gemeentebestuur heeft vervolgens drie geselecteerde organisaties gevraagd samen te werken aan een plan voor een museum. Dat proces loopt nog.[8] Dit is wat ook had moeten gebeuren voor het Holocaust Namenmonument en wat de buurt betreft, zou een dergelijk proces alsnog moeten plaatsvinden.

Een afschrift van deze memorie met producties zond ik hedenochtend per e-mail aan de gemachtigden van verweerder resp. het Auschwitz Comité.

Hoogachtend,

[redacted]

advocaat

[8] Zie onder meer Volkskrant d.d. 17 mei 2018, Amsterdam sticht een Nationaal Slavernijmuseum, iedereen mag meedenken, en Het Parool d.d. 30 januari 2019, Slavernijmuseum weer een stap dichterbij.